

Веніамін Разанцай (зверху) і помнік з агароджай на месцы яго пахавання (справа) на могілках па вуліцы 8 Сакавіка ў Барысаве.

Пра палкоўніка Разанцева і не толькі

Неяк мне паказалі цікавую фатаграфію мяжы канца 1950-х – пачатку 1960-х гадоў. На здымку бачна ўскладненне вянкоў. У кадр трапіла агароджа з высокім арачным уваходам, канфігурацыя якога здалася знаёмай: аналагічныя агароджы бачыў на вайсковым сектары закрытых гарадскіх могілак па вуліцы 8-а Сакавіка.

Пазней я адшукаў гэта месца. Выходзіць, жалобная цырымонія адбывалася тут. Паміжтым на даволі вялікім зямельным участку было ўсяго два пахаванні – жаночае і мужчынскае. Апошніе належыць гвардыі палкоўніку, танкісту Веніаміну Паўлавічу Разанцеву (1904–1961). Магіла афіцэраў – удзельнікаў вайны – на вайсковым сектары і па левым боку “горада мёртвых” размешчана ніяма. У тым ліку, афіцэраў, якія служылі і ваявалі ў танковых войсках. Вядома, што ў 1948-м у Барысаве было перадыслажыравана ўпраўленне 7-й асобнай кадравай танковай дывізіі (з 1949 – 7-я механізаваная армія, з 1957 – 7-я танковая армія). Выснова напрошвалася сама сабой: палкоўнік служыў у Барысаве. Аднак, азнаёміўшыся з біяграфіяй кадравага афіцэра, у мене паўсталі некаторыя пытанні.

Інтэрнэт-рэсурс “Памяць народа” ўтрымлівае грунтуюныя паслужныя спісы гвардыі палкоўніка Разанцева, выхадца цяперашняга сляя Ніжнедзвінск Варонежскай вобласці Расіі. Пачнем з таго, што ваяваць на франты Грамадзянскай вайны ён сышоў у 16, а па іншых звестках – 15 гадоў! Гэта зна-

пасаду начальніка штаба асобнага танковага батальёна 134-й механізаванай брыгады ва Украінскай вайсковай акрузе. І аж да выхаду ў запас Разанец ўпрачтычна не расстаецца з бранетанкавымі войскамі. Чарговае “падвышэнне кваліфікацыі” на маскоўскіх курсах удасканалення кіруючага складу мотамеханізаваных войск (1933 г.), і Веніаміна Паўлавіча прызначаюць начальнікам штаба 4-а асобнага танковага батальёна, потым начальнікам разведвальнага аддзялення штаба брыгады, камандзірам танковага батальёна 2-й асобнай механізаванай брыгады, размешчанай на Далёкім Усходзе. Пасля афіцэраў калі года займаў пасаду начальніка аўтобранятанковай службы 73-й стралковай дывізіі Сібірской вайсковай акругі.

Чарговы запіс у паслужным спісе Веніаміна Разанцева з’явіўся ў лістападзе 1939-а з прызначэннем старшим выкладчыкам Чкалаўскага стралкова-кулямётнага вучылішча. Адначасова становіца слухачом Ленінградскіх бранетанковых курсаў удасканалення каманднага складу. І ў сакавіку 1940-а Веніаміна Паўлавіча прызначаюць камандзірам батальёна курсантаў Вольскага пяхотнага вучылішча (у лютым 1941-а перафарміравана ў бранетанковыя полк) на пасаду начальніка аўтобранятанковай службы 7-й механізаванай арміі, якая дыслакавалася пад Барысавам. Годам пазней Разанец ў скончыў акаадэмічны курсы удасканалення афіцэрскага складу пры Маскоўскай вайсковай акаадэміі бранетанковых і механізаваных войск, а ў жніўні 1953-а... выйшаў у запас. Паспешнае звольненне Разанцева з арміі, як

быўшы камандзірам батальёна курсантаў Сызранскага бранетанковага вучылішча, Разанец даведаўся пра пачатак вайны. Год ён навучае курсантаў танковым справам, а ў верасні 1942-а сам адпраўляецца ваяваць на Сталінградскі фронт, дзе прымае камандаванне 79-м танковым палком (9 студзеня 1943 г. ператвораны ў 54-ы гвардзейскі танковы полк). У складзе 54-й механізаванай брыгады полк удзельнічае ў абароне Сталінграда, жорсткіх баях пры правядзенні Кацельнікаўскай аперации і Раціўскай наступальнай аперации і Паўднёвага фронту. “На баявым шляху брыгады ад ст[аніцы] Бакланайскай да Цымлянскай, – паведамляеца ў паданні да ўзнагароды на імя камандзіста, – маёр... Разанец, ведучы танковы полк наперадзе, даваў магчымасць урывашца ў станіцы мотапяхоце і знішчаць пр[аціўні]ка не злазячы з машыны, што прыводзіла пр[аціўні]ка да жаху і паничных ўщёкаў. Раушчая і адважная пераправа танкаў праз р. Дон па 10-15 см лёду, пакрытым вадой і палонкамі, вырашыла поспех вулічных баёў мотапяхоты ў авалоданні ст. Цымлянскай.” У лютым 1943-а Разанец атрымаў свой першы орден – Чырвонага Сцяга.

Летам таго ж года 54-ы гвардзейскі танковы полк ваяве на палях знакамітай Курскай бітвы. У гэтых кро-

вапралітных баях, дзе кавалася будучая Перамога, камандзір атрымлівае два раненні. Пасля лячэння гвардыі маёр у лістападзе 1943-а становіца выканаўцам пасады камандзіра 24-й гвардзейскай танковай брыгады, а праз паўгода яго зацвярдждаюць без прыстаўкі “в.а.”. Так супала, што за шэсць дзён да прызначэння (24 красавіка 1944 г.) Веніамін Паўлавіч быў узнагарожданы другім ордэнам Чырвонага Сцяга, а праз паўгода – трэцім.

У лістападзе 1943-а – траўні 1944-а танковая злучэнне пад камандаваннем гвардыі палкоўніка Разанцева ўдзельнічае ў баях па пашырэнні плацдарма на заходнім беразе Дняпра, затым у Кіраваградскай, Корсунь-Шаўчэнкаўскай і Уманск-Баташанскай наступальных аперацыях 2-а Украінскага фронту.

З чэрвеня 1944-а да сакавіка 1945-а 24-я танковая брыгада знаходзілася ў рэзерве Стаякі Вярхоўнага Галоўнагамандавання. Але на

зыходзе вайны брыгаду Разанцева ўключаюць у склад 4-й гвардзейскай танковай армii 1-а Украінскага фронту: наперадзе была бітва за ўзяцце Берліна і бai за вызваленне чэшскай Прагі. Веніамін Разанец пашанцавала сустрэць пераможны траўень 1945-а. У tym жа годзе баявия заслугі танкіста былі адзначаныя дзвюма ўзнагародамі – палкаводчым ордэнам Багдана Хмельніцкага III ступені і самай высокай савецкай узнагародай – ордэнам Леніна!

У далейшым гвардыі палкоўнік Разанец служыць на розных камандных пасадах у бранетанковых і механізаваных войсках, а са студзеня 1949-а паступае ў распараджэнне Упраўлення па вонкавых зносінах Генштаба Узброенных Сіл ССР.

Зараз самае цікавае. У жніўні 1951-а Веніамін Паўлавіч вызначаецца месца службы ў Беларускай вайсковай акрузе і перадаюць у камандаванне 183-і танковы полк. Удакладненне. Полк уваходзіць у 10-ю танковую дывізію 7-й механізаванай арміі, якая дыслакавалася пад Барысавам. Годам пазней Разанец ў скончыў акаадэмічны курсы удасканалення афіцэрскага складу пры Маскоўскай вайсковай акаадэміі бранетанковых і механізаваных войск, а ў жніўні 1953-а... выйшаў у запас. Паспешнае звольненне Разанцева з арміі, як

мэркуеца, было выкліканы пачаткам рэфармавання армii або пагаршэннем стану здароўя палкоўніка. Не сакрэт, што велізарная адказнасць, якая ляжала на афіцэрскім камскладзе ў гады вайны, паходныя ўмоўы жыцця і назапашаны стрэс падрываюць здароўе нават вельмі цягавітага чалавека. Каравілі жыццё рабненні, якія з прыхыттымі гадамі ўсё часцей і часцей на гадвалі пра сябе. Той жа Разанец атрымаў, як мінімум, чатыры раненні.

З біографіі вынікае, што Веніамін Паўлавіч сышоў з жыцця 12 студзеня 1961 года ў Менску. Выходзіць, палкоўнік запасу жыў у беларускай сталіцы. Першое пытанне. Ня ўжо для чалавека, уганараўанага шэрагам медаляў, чатырма баявымі ордэнамі і ордэнам Леніна (!), не знайшлося б месца на адных са сталічных могілак? Упэўнены, праводзілі б у апошні шлях са ўсімі ўшанаваннямі і пахавалі б на Усходніх могілках. Але гэтага не адбылося. У чым прычына?

Выкажу сваю версію: па выхадзе ў запас Разанец застаўся ў нашым горадзе дзе жыў з сям'ёй (магчыма, адсюль была родам яго жонка). З выходам з жыцця Веніаміна Паўлавіча калегі пастараліся, каб ардэнансага танкіста пахавалі і ўвекавечылі годна. Форма гранітнага помніка адпавядае першай палове 1960-х г.г. Чым ж растлумачыць буйнагарытны памер участка, на якім толькі два пахаванні, а змесціца яшчэ не-калькі? І агароджа не танная, відавочна, вырабленая па замове вайсковуца ведомства. Думаецца, камандаванне 7-й танковай армii вырашила забраніраваць для наступных пахаванняў афіцэраў камскладу: заслужаных людзей у Барысаве, Пячах і Лядзішчах служыла ў часы ССР нямала. Так здарылася, што Веніамін Паўлавіч адкрыў гэты журботны спіс. Чаму ж тады не маеца іншых магіл танкістаў або афіцэраў іншых родаў войскаў? Пытанне, якое застаецца без адказу. Падказаць адказ на яго маглі б нащадкі нябожчыка або яго блізкіх сваякоў (на по-мніку выбіты надпіс: “Памяць ад жонкі, дзіцей, сясцёр”). Спадзяюся, што, прачытаўшы публікацыю, хто-небудзь адклікнется.

Аляксандр Балябін,
гісторык-археограф ДУК
“Барысаўская інтарнальная
раённая бібліятэка імя
I.X.Каладзеева”